

ARCHITECTURE
WORKROOM
BRUSSELS

SLEUTELMOMENTEN EN
-ACTIVITEITEN VAN HET
WERKINGSJAAR
2024

INHOUDSTAFEL

INTRODUCTIE.....	4
2024, EEN OVERZICHT.....	6
ENERGIEWIJKEN.....	7
SPONSLANDSCHAPPEN.....	15
BROEDPLEKKEN.....	21

Alle beelden, illustraties en teksten in dit jaarverslag zijn gemaakt door Architecture Workroom Brussels, tenzij uitdrukkelijk anders vermeld.

Contact:
info@architectureworkroom.eu

TEAM

Sinds haar stichting in 2008 (formeel) en de start van de activiteiten (najaar 2009) evolueert Architecture Workroom stapsgewijs van een stichtersorganisatie naar een collectief van mis-siegedreven doorbraakontwerpers. De concrete initiatieven en trajecten worden steeds actiever getrokken en vormgegeven vanuit thematische teams. Vandaag bestaat het team van Architecture Workroom uit dertien onderzoekers/medewerkers ((ingenieur-)architecten, sociaal-geografen en wetenschappers met ervaring in architectuur, stedenbouw, cultuur, participatie en transitie)s: Joachim Declerck en Roeland Dudal (sinds 2009), Bram Vandemoortel (sinds 2015), Hanne Mangelschots en Lene De Vrieze (sinds 2017), Chiara Cicchianni (sinds 2018), Sara Leroy en Alice Devenyns (sinds 2020), Leonie Martens (sinds 2023), Tom Leenders, Elien Vanhamel, Francis Schoups en Hannah Nelis (sinds 2024), waarvan twee ook de inhoudelijke directie opnemen: oprichters Joachim Declerck en Roeland Dudal (sinds 2009); een zakelijk directeur Frank Van Damme (sinds 2022); en een ondersteunende basis van drie mensen die de administratie, HR, communicatie en productiecoördinatie op zich nemen: Caroline Van Eccelpoel (sinds 2018), Ida Pièret (sinds 2020) en een communicatiemedewerker in aanwerving.

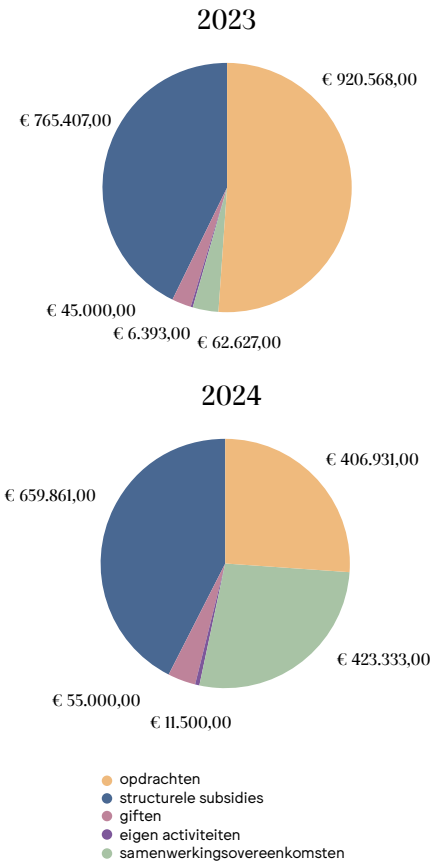
FINANCIËEL

De middelen van Architecture Workroom Brussels vzw zijn afkomstig uit diverse bronnen: opdrachten, samenwerkingsovereenkomsten, subsidies, eigen activiteiten en (sporadisch) giften.

Om haar positie als onafhankelijk innovatiehuis te behouden en proactief trajecten te kunnen initiëren, evolueert de organisatie weg van afhankelijkheid van opdrachten, naar meer structurele middelen en samenwerkingsovereenkomsten.

Architecture Workroom Brussels vzw is een onafhankelijk innovatiehuis voor de collectieve transformatie van de leefomgeving. Vanuit deze missie werkt Architecture Workroom Brussels vandaag aan drie maatschappelijke transformaties die beantwoorden aan urgente omgevingsuitdagingen: productieve sponslandschappen, fossielvrije wijken en nieuwe gemeenschapsinfrastructuren. Dit zijn complexe opgaven die geen enkele overheid, sector of organisatie alleen kan realiseren. Daarom creëren wij ruimte om gezamenlijk de voorwaarden voor samenwerking, uitvoering en opschaling te ontwerpen, in nauwe verbinding tussen praktijk, beleid, onderzoek en samenleving. We geven hier vorm aan via tentoonstellingen, debatten en publicaties, en door beleid en praktijk te verbinden in living labs, programma's en platforms. Zo ondersteunen we een praktijk in wording die samenwerkt aan het cureren en realiseren van transformatie.

2024
EEN OVERZICHT

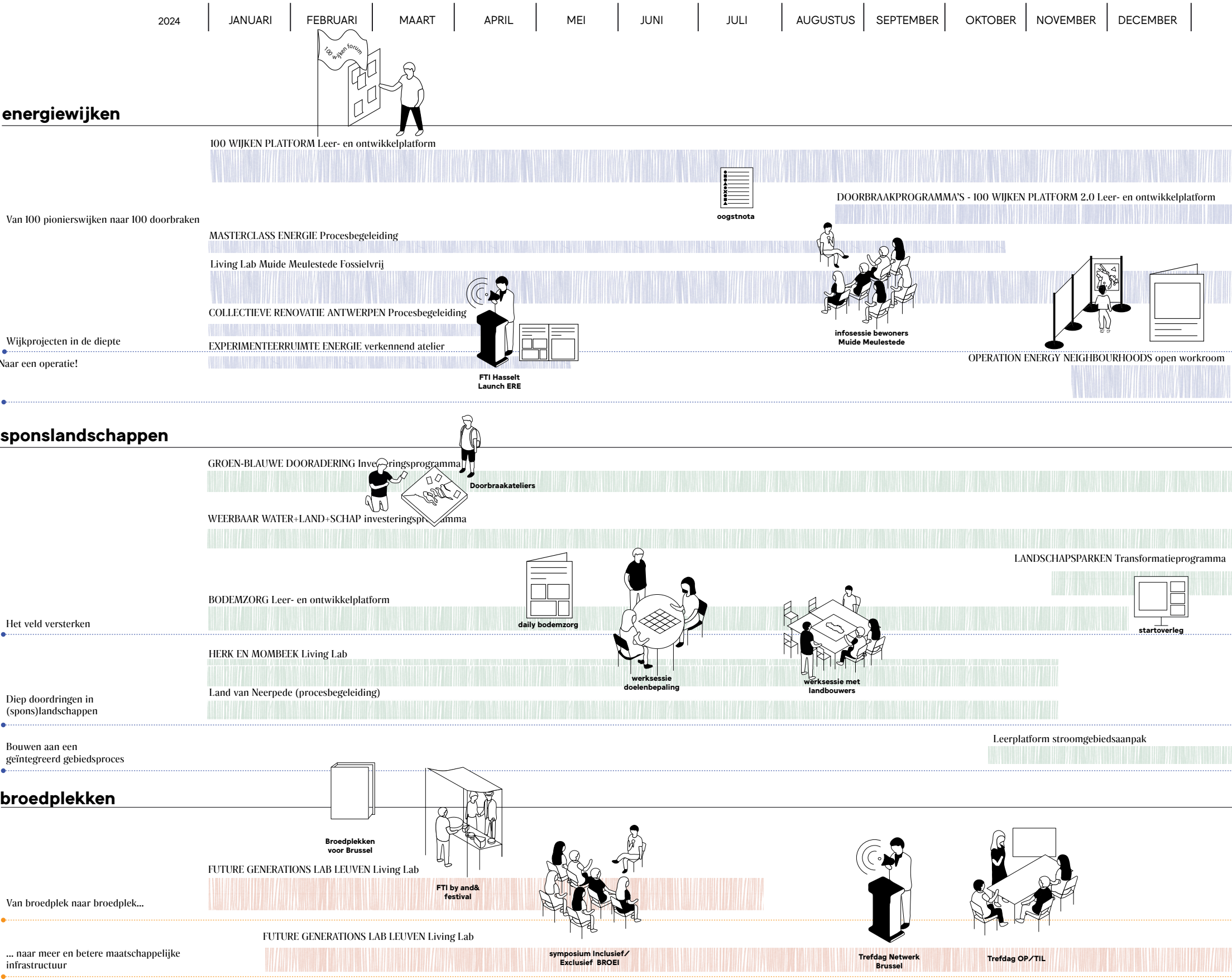
2024 was het tweede werkingsjaar van ons ‘Beleidsplan 2023 – 2027: Architecture Workroom als innovatiehuis voor de transformatie van de fysieke en sociale leefomgeving’. We blijven inzetten op de missie om de implementation gap tussen beleidsplannen en effectieve transformatie te dichten, en dat op drie ruimtelijke werven: productieve sponslandschappen, fossielvrije wijken en broedplaatsen voor gemeenschapsvorming. In dit impressieverslag lichten we een aantal groepen van trajecten uit die in 2024 extra betekenisvol waren voor de organisatie.

Rond energiewijken werken we aan het optuigen van een geïntegreerde wijkaanpak. Die gaat verder dan louter decarbonisatie: we willen de energietransitie als hefboom gebruiken om in onze buurten weerbaar te maken tegen een veranderend klimaat én beantwoorden aan de sociale vraagstukken die deze uitdaging met zich meebrengt.

De realisatie van sponslandschappen doorkruist verschillende beleidsdomeinen en is tegelijk iedereen en niemands verantwoordelijkheid. Vanuit de meerlagige, complexe uitdagingen –waterkwaliteit en -zekerheid, natuurherstel, landbouwontwikkeling, enzovoort– werken we aan een herinrichting van ons landgebruik, opdat ons landschap van flank tot vallei weerbaar is voor de toekomst.

Ten slotte werken we aan broedplekken: het creëren van ruimte voor gemeenschapsvorming. Flexibel en gedeeld gebruik van ruimten staat hier centraal, niet alleen vanuit een efficiëntieslag, maar des te meer vanuit het faciliteren van kruisbestuivingen die beetje bij beetje bijdragen aan hechtere gemeenschappen.

Op deze drie werven gaan we de diepte in via Living Labs en doorbraakprojecten, brengen we stakeholders samen in programmawerkingen, en zetten we publicaties en tentoonstellingen in als middel om aan kennisuitwisseling te doen.

MISSIE - IN 2030 ZIJN WE IN MINSTENS 10 WIJKEN AAN DE SLAG MET DE TRANSITIE NAAR EEN FOSSIELVRIJE WIJK BINNEN EEN GEÏNTEGREERDE WIJKAANPAK, DIE KLIMAATADAPTATIE EN DE STRIJD TEGEN ENERGIE-ARMOEDE AANGAAT.

Van 100 pionierswijken naar 100 doorbraken

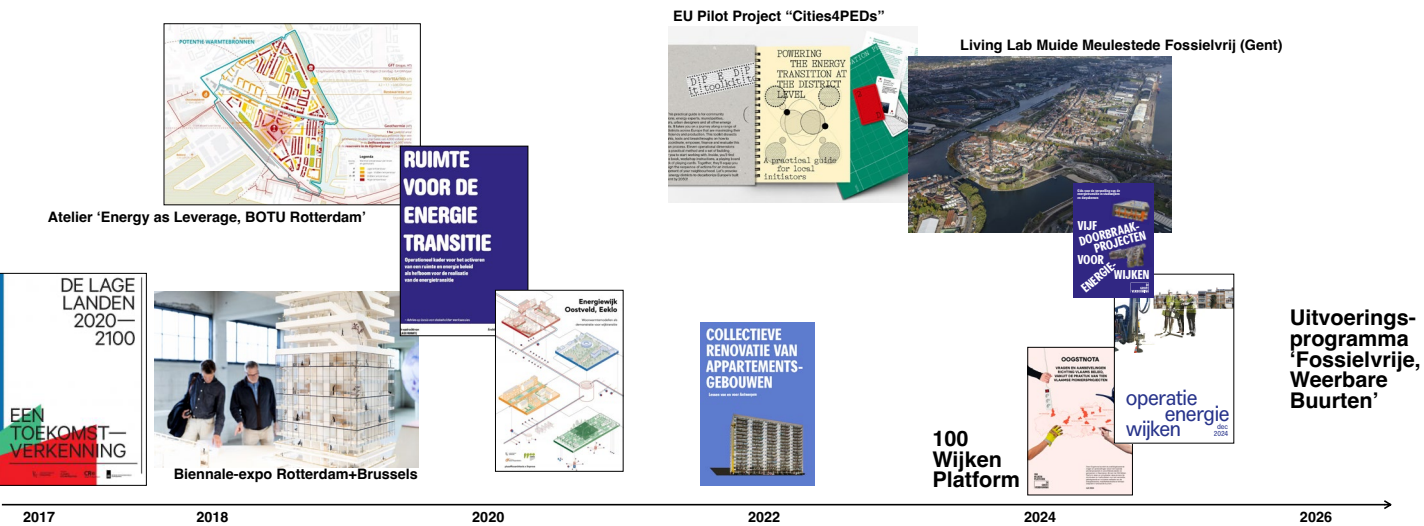
Voor de versterking van de geïntegreerde wijkaanpak zetten we de ondersteunende werking van het 100 Wijken Platform (opgericht in 2023) en bijhorend verder. Hierin creëren we een leerplatform voor steden en gemeenten om de geïntegreerde realisatie van klimaat- en energiedoelen in bestaande buurten te versnellen. In 2024 zetten we een hier een verdere stap, waarbij de opgedane kennis willen inzetten om toe te werken naar concrete acties om de eerste fossielvrije, weerbare wijken in Vlaanderen op de kaart te zetten.

Wijkprojecten in de diepte

Parallel aan het bredere ondersteunende werk dat we verrichten in het kader van het 100 Wijken Platform, gaan we dieper in op cases op niveau van een gemeente of een wijk, waarbij we de nodige stakeholders samenbrengen om op lokaal niveau een geïntegreerde wijkaanpak op te tuigen.

Tijd voor een operatie!

De inzichten die we opdeden in het 100 wijken platform en de deep-dives maakten de urgentie van de wijkopgave duidelijk. Tijd voor Operatie Energiewijken! Deze kleine tentoonstelling, gekoppeld aan een publieksprogramma, formuleert een actie-agenda voor een versnelling van de energietransitie op schaal van de wijk. Zo legt ze een fundament voor een coalitie tussen beleidsmakers, lokale besturen, technische experts, ontwerpers enzovoort om zich vanuit hun eigen domein achter één doel te scharen: de transformatie naar fossielvrije, weerbare wijken.

100 WIJKENPLATFORM (LEER EN ONTWIKKELPLATFORM)

Samen met: Agentschap Binnenlands Bestuur

In opdracht van Agentschap Binnenlands Bestuur stuurt Architecture Workroom Brussels sinds februari 2023 een leer- en doorbraakplatform tussen lokale en vlaamse actoren rond de transitieopgave van de gebouwde omgeving op wijkniveau. Samen met een groeiende groep steden en gemeenten (de pioniers) wordt de transitieopgave geconcretiseerd en verkend aan de hand van kennisdeling, ontwikkelwerk en beleidssporen. De opdracht heeft een duur van twee jaar, en kan twee keer met een jaar verlengd worden; dat is inmiddels alvast het geval voor het jaar 2025.

De activiteiten volgen drie sporen: een doorbraakwerking waarin ontwikkelwerk met pioniersgemeenten en externen wordt gevoerd naar gedeelde uitdagingen, een leeromgeving waarin kennisdeling centraal staat, en een beleidsspoor dat de kennis uit het doorbraak- en uitwissel-spoort vertaalt naar juridische en beleidsmatige kwesties. Deze reflecties werden gebundeld in de oogstnota in de vorm van concrete actiepunten die enerzijds de werking binnen het platform verder richting geven, en anderzijds de opgave agent-deert op lokaal en bovenlokale beleidsniveaus. De nota werd online breed verspreid in juni 2024.

Het ontwikkelwerk gebeurt in de eerste plaats aan de hand van doorbraaksessies. Hierin worden de ervaringen van pioniers met elkaar besproken en geconfronteerd met (inter-)nationale experts en/of referenties: onder andere juridische en financiële aspecten warmtenetten, groen-blauwe doelstellingen op lokaal niveau, klimaatbedrijven en/of -fondsen ...

Op het 100 Wijken Forum vindt een groter moment van kennisdeling plaats, met een brede participatie van vlaamse gemeenten (meer dan 70) en Vlaamse agentschappen. Het eerste forum vond plaats in Mechelen op 5 februari 2024. Een tweede editie zal plaatsvinden in juni 2025, in Brussel.

DOORBRAAKPROGRAMMA'S - 100 WIJKENPLATFORM 2.0 (LEER EN ONTWIKKELPLATFORM)

Samen met: VITO

AWB werkt sinds februari 2023 in opdracht van het Agentschap Binnenlands Bestuur aan een leer- en doorbraakplatform tussen lokale en Vlaamse actoren rond de transitieopgave van de gebouwde omgeving op wijkniveau. Veel gemeenten en Vlaamse agentschappen zijn vragen-de partij voor een verdiepend spoor, verder dan het 100 Wijken platform vandaag. We verkennen of we aan die vraag kunnen beantwoorden in een programmawerking.

In de loop van november en december 2024 werden een reeks overleggen georganiseerd met betrokken pioniergemeenten die extra engagement en met vlaamse kennisinstellingen en andere actoren. Op 21 november werd een online overleg gehouden met pioniergemeenten van het 100 Wijken Platform om het potentieel van een programmawerking toe te lichten en te bespreken. Dit was de basis voor thematische overleggen in kleinere groep om invulling van dergelijke programmawerking te concretiseren. Op 17 december werd in de kantoren van AWB, setting van de 'open workroom'-tentoonstelling een workshop gehouden ism VITO met Vlaamse instellingen en actoren in transitieopgave: ODE, VVSG, KULeuven, UGent, SAAMO, Wattson, Flux50, Leiedal, Energent, Kenniscentrum Vlaamse Steden.

Werksessie 'ledereen mee', rond het betrekken van burgers in de energetische transformatie van hun wijk, Roeselare

12 pionierssteden wisselen kennis uit tijdens verschillende doorbraaksessies. Hieraan nemen ook actoren die niet via de pionierssteden betrokken zijn deel, om de kennis nog breder te verspreiden. © Bob Van Mol

De inzichten verworven tijdens verschillende doorbraaksessies en het 100 Wijken Forum werden gebundeld in een Oogstnota. Deze nota bevat vragen en aanbevelingen richting Vlaams Beleid.

Gebruik van de PED-toolkit tijdens een sessie van het 100 Wijken Platform © AWB

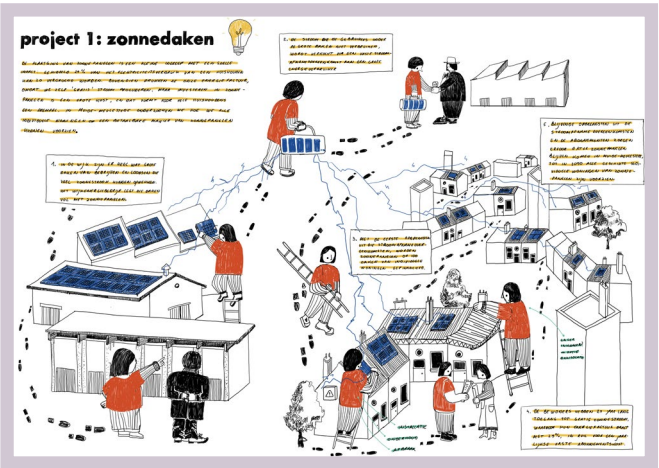

LIVING LAB MUIDE MUILESTEDE
FOSSIELVRIJ (LIVING LAB)

Samen met: Stad Gent en Flux50, Daidalos-Peutz, UGent, Wattson, SAAMO, Energent, Energiecentrale, SWECO, Kelvin Solutions

Samen met Stad Gent en een consortium van experts zette AWB in 2023 een Living Lab op om de Gentse wijk Muide-Meulestede versneld fossielvrij te maken. In 2024 werkten we verder aan een wijkgerichte energietransitie via twee sporen: ‘collectieve warmteprojecten’ en ‘een zonnedakenproject voor de hele wijk’.

We onderzochten samen met bewoners een geothermisch microwarmtenet onder het voetbalveld van Standaard Muide en brachten met De Energiecentrale het energieverbruik en de renovatienoden van aangrenzende woningen in kaart. Daarnaast analyseerden we het warmtepotentieel van de wijk en definieerden we warmteclusters waarin vraag en aanbod samenkomen. Parallel onderzochten we met referentiegroepen hoe we zoveel mogelijk zonne-energie kunnen oogsten in, door en voor de hele wijk, zodat ook kwetsbare groepen hier toegang toe hebben? We ontwikkelden modellen gebaseerd op collectieve investeringen in zonnepanelen op grote en residentiële daken. De uitdagingen – zoals dalende injectietarieven en complexe regelgeving – maken een rendabel wijkbreed zonnedakenproject niet vanzelfsprekend. In 2025 werken we de inzichten uit tot een wijkenergieactieplan.

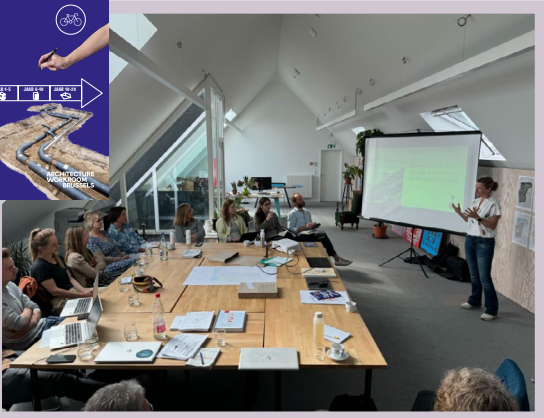
Wat betekent het zonnedakenproject voor bewoners in de wijk? Deze tekening, gemaakt naar aanleiding van een overlegmoment met wijkbewoners, licht een aantal cruciale stappen op een toegankelijke manier toe. © AWB

MASTERCLASS ENERGIE - KLIMAATWIJK
SINT-GILLIS (PROCESBEGELEIDING)

Samen met: Stad Brugge

In samenwerking met de stad Brugge organiseerde AWB in 2024 een Masterclass ter ondersteuning van de ontwikkeling van een geïntegreerde aanpak voor Klimaatwijk Sint-Gillis. Dit initiatief had als doel de kloof te overbruggen tussen ambitieuze wijktransformatieplannen en hun praktische uitvoering in de lokale context. AWB begeleidde een lokale coalitie – waaronder verschillende stadsdiensten, vertegenwoordigers van bewoners, klimaatcoaches actief in de wijk, de ontwikkelaar van het warmtenet en andere belangrijke stakeholders – bij het opstellen van een stapsgewijs geïntegreerd actieplan voor de bestaande wijk Sint-Gillis.

De mogelijke ontwikkeling van een lokaal warmtenet werd gebruikt als vertrekpunt om andere cruciale thema's zoals mobiliteit, klimaataanpassing, biodiversiteit en onderhoudsstrategieën te integreren in één uitvoerbaar plan. In het kader van dit proces faciliteerde AWB in het voorjaar en najaar van 2024 twee co-designsessies, waarin een eerste ontwerp van het geïntegreerd actieplan voor Sint-Gillis werd uitgewerkt. Deze sessies werden opgevolgd door momenten van monitoring en oogst, om geleerde lessen en concrete stappen te delen waarmee de stad het plan (en de juiste instrumenten) verder kan verfijnen en uitvoeren. Deze aanpak hielp ook om sleutelactoren rond de tafel te krijgen die eerder nog niet bij het gesprek betrokken waren. De Stad Brugge is bovendien een van de tien pionierssteden betrokken bij het 100 Wijken-platform.

COLLECTIEVE RENOVATIE VAN
APPARTEMENTSGEBOUWEN,
ANTWERPEN (PROCESBEGELEIDING)

Samen met: Rebel, in opdracht van Stad Antwerpen

Het energetisch verduurzamen van appartementsgebouwen (die 70% van de woningen in Antwerpen uitmaken) kan niet op een andere manier dan collectief gebeuren. Sinds 2022 en tot halverwege 2024 begeleidten AWB en Rebel de stad Antwerpen tot een strategie om hun bestaande kaders en ondersteuning te herdenken. Op basis van interviews en stakeholdersessies ontstond de publicatie ‘Collectieve renovatie van appartementsgebouwen. Lessen van en voor Antwerpen’. Die bevat een analyse van de huidige ‘renovatiemasterplanaanpak’ en drie ontwikkelrichtingen: het versterken van (lokale) capaciteit, het valoriseren van ruimtelijk potentieel en het verruimen van de business case. Deze publicatie leidt tot concrete aanbevelingen, zowel richting de stad Antwerpen zelf als richting het Vlaams beleid. De inzichten werden gepresenteerd op één van de slotconferenties van het Europese BE-reel-project.

Presentatie van de belangrijkste inzichten uit het traject op de BEreel-conferentie. © AWB

EXPERIMENTEERRUIMTE ENERGIE
(VERKENNEND ATELIER)

Samen met: VITO

In samenwerking met VITO zette Architecture Workroom Brussels het project ‘Experimentation Space Energy’ op, dat de vorm aanneemt van zowel een conferentie als een publicatie. In het kader van het stadsfestival FTI-Hasselt, getiteld *People Making Places* en ontwikkeld door VITO G-STIC, organiseerde AWB op 18 maart 2024 een dagvullend programma onder de titel ‘Versnellen van de Energietransitie in Bestaande Stadswijken en Dorpskernen’, dat plaatsvond in Hasselt. Dit evenement was één van de regionale festivals binnen het Flanders Technology and Innovation Festival 2024, een initiatief van de Vlaamse overheid. Ter voorbereiding van de conferentie ontwikkelden AWB en VITO een publicatie met de titel ‘Vijf Doorbraakprojecten voor Energiewijken: Een Gids voor het Versnellen van de Energietransitie in Stadswijken en Dorpskernen’.

Deze gids is het resultaat van ‘Experimenteer-ruimte Energie’ en bundelt inzichten uit lopende Living Labs en experimenten in Vlaanderen, Brussel en andere Europese regio's. De publicatie structureert, documenteert en deelt geleerde lessen en belangrijke doorbraken, en biedt praktische tools voor zowel lokale initiatiefnemers als supra-lokale beleids- en innovatie-initiatieven.

OPEN WORKROOM OPERATIE
ENERGIEWIJKEN (OPEN WORKROOM)

Operation Energy Neighbourhoods is de eerste editie in een reeks ‘open workrooms’ die Archi-itecture Workroom Brussels organiseert. Van eind 2024 tot eind 2026 openen we onze deuren om steden, experts, ontwerpers, bedrijven en beleidsmakers te ondersteunen die werken aan de strategische transformaties waarvoor wij ons als organisatie inzetten: energiewijken, sponslandschappen en maatschappelijke infrastructuur. Elk van deze trajecten omvat een publiek programma en een kleine tentoonstelling die bijdraagt aan een grote transformatie.

De expo maakt het status quo op van de huidige aanpak van de energietransitie: de huis-per-huis-aanpak schiet tekort om het ambitieuze doel van een aanzienlijke uitstootreductie te behalen. De energietransitie collectief realiseren heeft daarentegen veel voordelen. Het is kosten- en materiaalefficiënter, en bovendien biedt het kansen voor zowel huishoudens met een hoger als lager inkomen. Door samen te werken kunnen meerdere processen en technische oplossingen worden gecombineerd, en geraken we sneller, efficiënter en goedkoper over de fossielvrije eindstreep. Dat is de belofte van de aanpak op wijkniveau. Tussen de openingsavond op 11 december 2024 en de laatste werksessie op 1 april vonden er 40 rondleidingen en gesprekken plaats, kwamen 10 organisaties met hun teams en/of directie in de expo werken, organiseerden we 5 publieke debatten en telden we zo’n 600 bezoekers.

Via de gids kregen de bezoekers van de tentoonstelling snel een inzicht in de stellingen en actiefornten. Daarnaast kregen ze de kans om de fronten te agenderen zodat AWB een verbeterde en wijder gedragen versie van de Operatie Energiewijken kan formuleren.

In Operatie Energiewijken formuleert AWB 7 actiefronten die samen optellen naar een geïntegreerde en inclusieve wijktransitie. © Michiel De Cleene

In het programma brachten we sprekers uit verschillende beleidsdomeinen (technisch, juridisch, financieel, ontwerpmatig, ...) samen om vanuit hun invalshoek Operatie Energiewijken te versterken ©Bob Van Mol

SPONS LANDSCHAPPEN

MISSIE – IN 2030 ZIJN WE OVERAL AAN DE SLAG MET EEN GEÏNTEGREERDE EN UITVOERINGSGERICHTE GEBIEDSAANPAK VOOR ZOWEL WATERKWALITEIT, WATERZEKERHEID, NATUURHERSTEL EN ONTWIKKELING, BIODIVERSITEIT, LANDBOUWONTWIKKELING ALS ERFGOED EN RECREATIE.

Het veld versterken

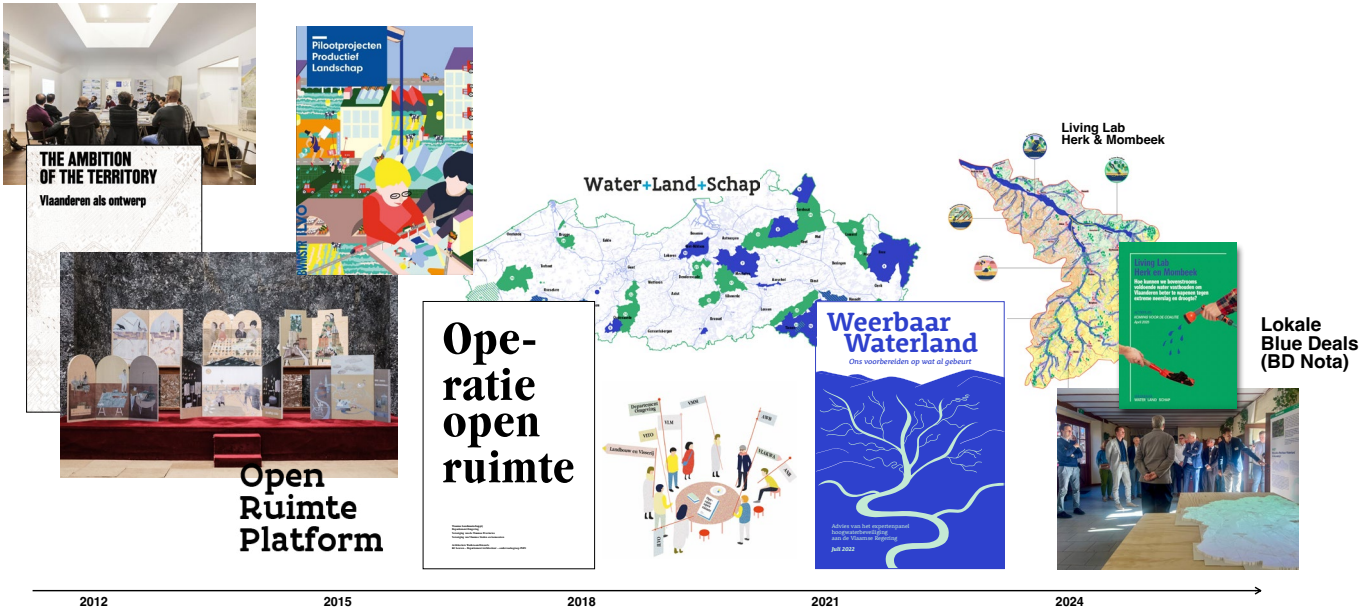
In 2024 staat veel van ons werk in het teken van het faciliteren van leer- en uitwisselplatformen rond landschap en open ruimte. Zo zetten we de in op ontharding van de bebouwde ruimte in ons pionierstraject in Groenblauwe Dooradering, bregen we *soil stewards* samen rond Bodemzorg, en werken we in het kader van Weerbaar Water+Land+Schap aan een methodiek om gebieden weerbaar te maken voor overstromingen en droogtes.

Bouwen aan een geïntegreerd gebiedsproces

Onze inzet in overkoepelende leeromgevingen en op het terrein brengt dringende noden aan het licht: die van een overkoepelend gebiedsproces dat aan meerdere doelen op het terrein tegelijk beantwoordt, én capaciteit bij lokale gebiedscoalities om dit proces te leiden. Vanuit die nood tuigen in samenwerking met de Vlaamse Milieu-maatschappij in het najaar van 2024 Leerplatform Stroomgebiedsaanpak op.

Diep doordringen in (spons) landschappen

Naast onze trekkende rol in de praktijkscholen, steken we ook op lokaal niveau de schop in de grond. In 2024 doen we dat via een Living Lab in de vallei van de Herk en de Mombeek, waar we het landschap transformeren tot sponslandschap om aan waterzekerheidsdoelen te beantwoorden, en in Neerpede, waar we een regiemodel voor een lokale coalitie uitwerken.

**GROENBLAUWE DOORADERING
IN DE BEBOUWDE RUIMTE**
(INVESTERINGSPROGRAMMA)
In opdracht van : Departement Omgeving

Binnen dit traject nemen twintig Vlaamse gemeenten het voortouw in de praktijkontwikkeling rond groenblauwe dooradering en klimaatadaptatie. AWB neemt de rol van procesbegeleider op zich, in nauwe samenwerking met een groep van ontwerpbegeleiders, experts, het team rond de ontwikkeling van een onthardingscanner, en het Departement Omgeving van de Vlaamse Overheid. Het begeleidingstraject richt zich op het verhogen van de ambities van de projecten en het bundelen en ontsluiten van de opgedane kennis rond maatregelen, (systemische) aanpak, samenwerkingen, uitvoeringsgerichtheid etc. Op die manier vervullen de gemeentes een voorbeeldrol in ontharding en klimaatadaptatie en zetten ze een stap richting een minder verhard Vlaanderen waar meer plaats is voor groen en blauw. In 2024 ondersteunde AWB dit traject als voorzitter van de kwaliteitskamer, die voor ieder project minstens twee keer samenkwam en organiseerden we drie doorbraaksessies in februari en maart 2024. Daarnaast zetten we de krijtlijnen uit voor de bundeling van de leerlessen, die gepresenteerd worden op het Onthardingsforum van Departement Omgeving in juni 2025.

Poster ontwikkeld in het kader van de doorbraaksessies in Februari-Maart. ©AWB

WWLS WEERBAAR WATER+LAND+SCHAP
(LEER- EN ONTWIKKELPLATFORM)
Samen met: VLM

Van 2023 tot 2025 ontwikkelen vier gebiedscoalities binnen Weerbaar Water+Land+Schap een actieplan om de vier gebieden weerbaar te maken richting 2025 (hoogimpact klimaatscenario). Samen met de VLM zet AWB een leeromgeving op voor deze vier coalities, waarbij de wisselwerking tussen flankerend onderzoek op het gebied van hydrologie, ontwerpend onderzoek, landbouwexpertise en praktijkvoorbeelden via inspirerende sprekers gestimuleerd wordt. In 2024 heeft AWB drie focussessies georganiseerd rond water, landbouw en landschap. Daarnaast werd op strategisch niveau een lerend netwerk opgezet met het Programmteam en werd een bibliotheek aan bestaand onderzoek verzameld. AWB ontwikkelde een gedeelde pitch die het narratief van Water+Land+Schap vertelt en schetste een framework voor de volgende generatie Waterlandschapsprojecten als insteek voor het waterbeleid in Vlaanderen.

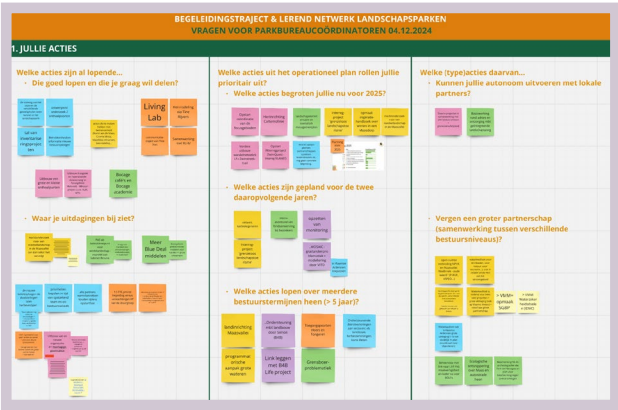

Veldbezoek en werksessie met de stuurgroep van het Weerbaar Water+Land+Schap-traject

LANDSCHAPSPARKEN LEEROMGEVING
(LEER- EN ONTWIKKELPLATFORM)
Samen met: VLM

Samen met VLM werkt AWB aan een leeromgeving voor de vijf erkende Landschapsparken, die momenteel de eerste acties uit hun operationele plannen uitrollen vanuit een gedeelde visie over het landschap. Binnen deze leeromgeving wordt ondernemerschap op twee niveaus gestimuleerd, waarbij de betrokken overheidsinstanties niet alleen fungeren als beleidsmaker of vergunningverlener, maar ook als raadgever, coach, ambassadeur en ondersteuner.

In 2024 bracht AWB de behoeften van de parken en overheidsinstanties in kaart. Op basis hiervan werd een procesraamwerk ontwikkeld dat de komende drie jaar de leeromgeving vormgeeft. Centraal hierin staat wederzijds leren—zowel tussen de Landschapsparken onderling als tussen de overheid en de parken. In 2025 gaan de eerste workshops van start, gericht op thematische en overkoepelende uitdagingen.

December 2024: digitaal oogstmoment met de betrokkenen partners in Landschapsparken-traject

**BODEMZORG ((LEER- EN
ONTWIKKELPLATFORM**
Samen met: OVAM

OVAM draagt sinds 1995 een krachtig bodemsaneringsbeleid uit dat focust op het saneren, beheersen en voorkomen van verontreiniging in de bodem. Vanuit deze rol en taak wil de organisatie haar blik op een gesaneerde bodem verbreden richting een gezonde en levende bodem die tal van andere ecosysteemdiensten kan vervullen.

AWB begeleidt OVAM in deze transitie, samen met Ossiado en Tweeperenboom, en helpt om deze nieuwe visie concreet vorm te geven, met aandacht voor bodemzorg en soil & land stewardship. In 2024 bouwde AWB voort op de agenda van 10 doorbraakpunten die co-creatief werden geformuleerd in 2023. Tijdens een doorbraaksessie werd ingezoomd op hoe een gebiedsgerichte werking kan aanzetten tot een meer interdisciplinaire aanpak van OVAM met andere partners. De inzichten uit het volledige traject bundelde AWB in een krantje met een verhalende strip en verschillende artikels van de partners in het project.

Krantje 'Daily Bodemzorg' © AWB

Valorisatiesessie waar verschillende OVAM-medewerkers samenkwamen om enerzijds terug te kijken op het gelopen traject en anderzijds vooruit te kijken naar waar ze in de toekomst mee aan de slag gaan (september 2024)

LAND VAN NEERPEDE

(PROCESBEGELEIDING)

Samen met: Leefmilieu Brussel en RUCOLA vzw

Neerpede is een randstedelijk gebied waar sinds de jaren zeventig wordt gestreden voor de bescherming van haar open ruimte, als laatste stukje ruraal Brussel. In plaats van een traditionele door de overheid gestuurde gebiedsregisseur aan te stellen, verkent AWB samen met Leefmilieu Brussel en RUCOLA vzw hoe we bestaande initiatieven kunnen samenbrengen tot een coalitie voor “het Land van Neerpede” die deze regierol opneemt. Begin 2024 verwerkte AWB de gedeelde aspiraties van de natuur- en landbouworganisaties, bewonersgroepen, andere middenveldactoren en publieke actoren actief in het gebied tot een gezamenlijke en geïllustreerde visienota voor een ‘Voedend Land van Neerpede’. Parrallel aan de uitvoering van eerste initiatieven (zoals de organisatie van een Boerkozenfeest en een wandelworkshop rond waterbronnen en trage wegen), werkt AWB sinds eind 2024 aan het overbruggen van de visie van de coalitie met het beleid.

De visienota, samen opgesteld met vele betrokken partners, schetst een toekomstvisie voor Neerpede als laatste openruimtegebied van het Brusselse Gewest ©AWB

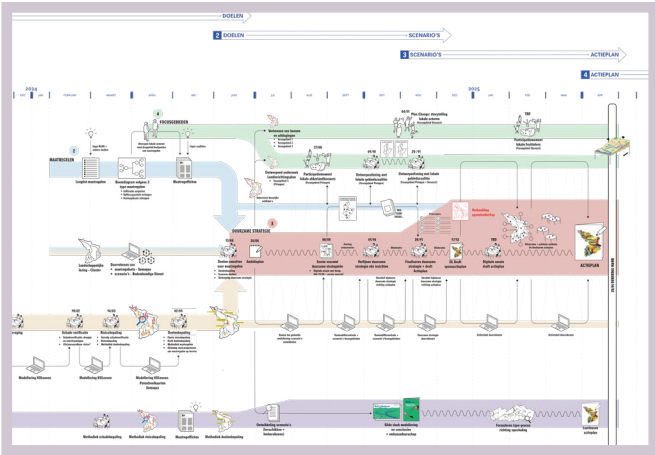
LIVING LAB HERK EN MOMBEEK (LIVING LAB)

Samen met: VLM, VMM, Bekensecretariaat Demer, KU Leuven en het Regionaal Landschap Haspengouw & Voeren

Samen met de VLM, VMM, Bekensecretariaat Demer, KU Leuven en het Regionaal Landschap Haspengouw & Voeren initieerde AWB een lokaal Living Lab dat sponsmaatregelen in de vallei van de Herk & Mombeek versneld in de praktijk wil brengen. Hoe houden we maximaal water op in het landschap om droogte en overstroming zoveel mogelijk te voorkomen?

Hoe doen we dat niet enkel in onze beken, maar ook in onze dorpen, onze landbouw en onze natuur? In 2024 organiseerde AWB samen met de lokale gebiedscoalitie heel wat werkateliers en wandelworkshops: er werd een schadegrens geformuleerd (jan-maart), waarna in samenwerking met modelleurs doelen werden berekend op basis van verschillende scenario's (apr-jul) en vervolgens op basis van ontwerpend onderzoek (i.s.m. Cluster Landscape) de doelen vertaald werden naar terrein. Het co-creatief formuleren van waterkwantiteitsdoelen vanuit lokale kennis, ontwerp en modellering is onontgonnen terrein in Vlaanderen. Het Living Lab is opgepikt door en in de loop van 2024 verankerd in een Europees netwerk (WOLL, uitwisseling met WijWater, workshops binnen PlusChange, twee PhD-onderzoekers aan de UHasselt - Reworlding).

Processchema van het Living Lab ©AWB

LEERPLATFORM STROOMGEBIEDS-AANPAK (LEER- EN ONTWIKKELPLATFORM)

Samen met: VMM

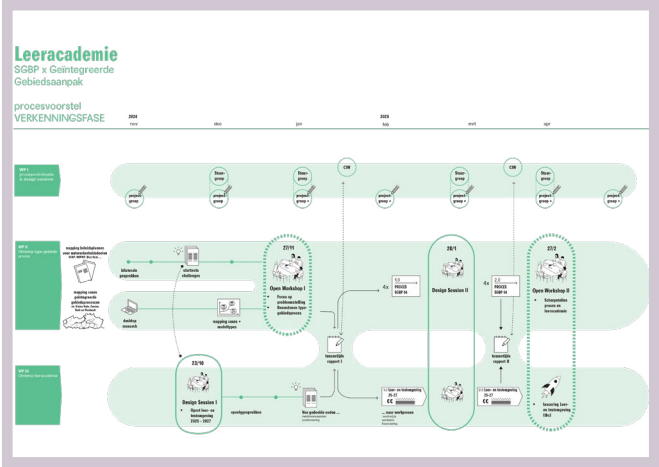
Het ‘Leerplatform Stroomgebiedsaanpak’ is een gezamenlijk initiatief van de VMM en AWB opgezet in november 2024. De verschillende doelen in het waterbeleid in Vlaanderen – en bij uitbreiding in de open ruimte – hebben elk eigen kaders, timings, instrumenten en logica's. Ze stroken niet als vanzelf met de nood aan een geïntegreerde benadering en de sociale innovatie die wordt gevoeld op het terrein. Het Leerplatform wil een werkkamer opzetten om co-creatief en al doende een aanpak uit te werken om de verschillende waterdoelen (kwantiteit, kwaliteit, erosie, grondwater), natuurherstel en landbouwontwikkeling geïntegreerd te laten landen in één uitvoeringsgericht gebiedsproces.

In 2024 werd het initiatief opgezet om in 2025 toe te werken naar (1) een type-gebiedsaanpak op basis van onderzoek en praktijkervaring en (2) het uittekenen van werkkamer met ondersteuning en middelen voor gebiedscoalities om deze geïntegreerde gebiedsaanpak te testen voor de komende twee jaar.

Living Lab Herk & Mombeek: Werksessie met lokale landbouwers in de regio rond Piringen (Augustus 2024) ©AWB (boven) Twee extreme scenario's werden ontwikkeld om de ruimtelijke consequenties in beeld te brengen (november 2024) ©AWB (midden) Doelenbepaling met de lokale gebiedscoalitie en experts (juni 2024) ©AWB (onderaan)

Roadmap voor het optuigen van het Leerplatform ©AWB

BROEDPLEKKEN

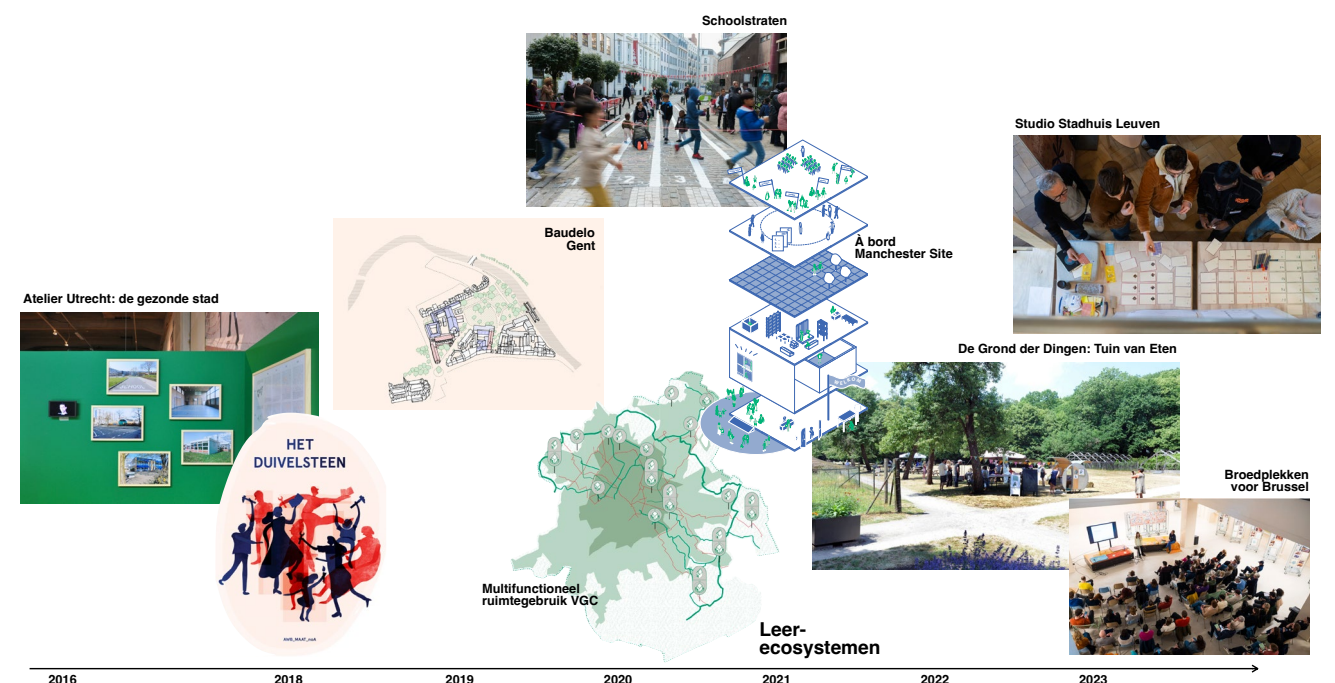
MISSIE – IN 2030 HEEFT HET GECOMBINEERD INZETTEN VAN INFRASTRUCTUURFONDSEN GELEID TOT DE RENOVATIE EN TRANSFORMATIE VAN EEN DIVERSITEIT VAN PLAATSEN TOT ‘BROEDPLEKKEN’, GEKENMERKT DOOR GEDEELD EN FLEXIBEL GEBRUIK MET MAATSCHAPPELIJKE MEERWAARDECREATIE.

Van broedplek naar broedplek...

Doorheen de tijd bouwde AWB ervaring op in de transformatie van uiteenlopende types maatschappelijke infrastructuur (in cultuur, zorg, openbare ruimte, ...) naar ‘broedplekken’ die een sociaal-maatschappelijke meerwaarde bieden. In 2024 zetten we ons werk door in Leuven, waar we in het deels leegstaande stadhuis een experimenteerterruimte voor jongeren creëren als proefperiode voor een robuustere invulling van het stadhuis als broekplek.

... naar meer en betere sociaal-maatschappelijke infrastructuur

Ook op de werf sociaal-maatschappelijke infrastructuur zetten we in op het ondersteunen van omgevingen waar actoren die zich inzetten op dezelfde soort uitdagingen elkaar ontmoeten. Het succes van het traject ‘Broedplekken voor Brussel’ gaf de aanleiding voor het optuigen van een leeromgeving rond maatschappelijke infrastructuur.

LIVING LAB FUTURE GENERATIONS LAB
(LIVING LAB)

Samen met: Stad Leuven, Leuven MindGate
Met steun van: Flanders Technologie & Innovation

In samenwerking met de Stad Leuven en Leuven MindGate, en met de steun van Flanders Technologie & Innovation, werkt AWB sinds september 2023 mee aan de uitbouw van een maatschappelijke ontwerpruimte voor innovatie en transformatie in het historische stadhuis van Leuven: de studio. Het stadhuis staat voor een grondige renovatie vanaf 2025. Tijdelijk gebruik van de leegstaande tweede verdieping van dit prachtige pand bood tot eind 2024 ruimte aan een experimenteel living lab. Het Future Generations Lab, getrokken door tien Leuvense jongeren, dacht na over de impact van sociale en technologische veranderingen op de toekomst van jobs.

Dit resulteerde onder meer in een take-over van het Stadhuis door de jongeren op zaterdag 16 maart met een expo architectuur en kunst, installatie in publieke ruimte, muziekfestival en modeshow en een ruimer debat over innovatieve leer- en werkomgevingen in de context van het FTI by And& festival op maandag 18 maart 2024. De leerlessen en inzichten van dit living lab werden vertaald naar een blauwdruk voor de studiowerking in het toekomstige stadhuis, waarbij verschillende modellen voor de werking werden gedocumenteerd.

Take-over van jongeren in het Leuvense stadhuis ©Diederik Craps

AWB begeleidt de stad Leuven bij de zoektocht naar een duurzaam werkingsmodel voor het gebruik van Studio Stadhuis © Diederik Craps

BROEDPLEKKEN 2.0 (LEER- EN ONTWIKKELPROGRAMMA)

Samen met: Vlaamse Overheid

AWB ondersteunde de Vlaamse Overheid in de begeleiding van twaalf Brusselse Broedplekken die via de projectoproep ‘Gemeenschapsinfrastructuur als Broedplek in Brussel’ infrastructuurmiddelen kregen voor de uitbouw van hun ‘Broedplek’: werkplaatsen voor de stad die bestaan uit bakstenen én mensen, die toekomstgericht zijn, inzetten op nieuwe samenwerkingsvormen en zo elkaars inhoudelijke werking versterken. In 2023 organiseerde Architecture Workroom Brussels interviewsessies tussen Broedplekken rond de sociaal-ruimtelijke bouwstenen van maatschappelijke infrastructuur.

Daarnaast organiseerde AWB tweemaal een Stuurgroep+ met verschillende infrastructuurfondsen en beleidsdomeinen. Hierbij lag de focus op beleidsinnovatie ten behoeve van toekomstige maatschappelijke infrastructuur in Brussel en Vlaanderen. Op 30 januari 2024 werd het eindrapport “*Broedplekken voor Brussel. Sociaal-ruimtelijke Bouwstenen voor maatschappelijke infrastructuur*” voorgesteld aan pers en publiek in de broedplek TRACK in het Brusselse Noordstation. Nadien werden de leerlessen op verschillende fora gepresenteerd als inspiratie voor organisaties en beleid, waaronder: Kick-off beleidstraject Gemeenschapsinfrastructuur De Ambrassade en De Federatie in Brussel (12 maart), Symposium Zorgzame buurten in Brussel (22 april), symposium Inclusief/Exclusief BROEI in Gent (8 mei), de Trefdag netwerk Brussel (10 september), en de Trefdag OP/HEF van Cultuur OP/TIL.

Presentatie bundel “Broedplekken voor Brussel”

Lezing OP/HeF: 5 leerlessen uit het Broedplekken-traject ©AWB

ARCHITECTURE WORKROOM BRUSSELS VZW